

Міністерство освіти і науки України
Львівський національний університет імені Івана Франка
Факультет педагогічної освіти
Кафедра початкової та дошкільної освіти

СТАВОВА ХРИСТИНА СТЕПАНІВНА

**ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ – ВАГОМОЇ
СКЛАДОВОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ МАЙБУТНЬОГО
ВЧИТЕЛЯ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ**

Магістерська робота
галузь знань 01Освіта / Педагогіка
спеціальність 013 «Початкова освіта»

Науковий керівник:
доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри початкової та дошкільної освіти
Мачинська Наталія Ігорівна

Львів – 2022

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ ІДЕНТИЧНОСТІ У НАУКОВОМУ ДИСКУРСІ.....	5
1.1. Поняття «професійна ідентичність» у контексті професійної підготовки майбутнього вчителя початкової школи	5
1.2. Етапи становлення професійної підготовки вчителів у вітчизняній педагогіці	15
РОЗДІЛ 2. ФОРМУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНОЇ КОМУНІКАЦІЇ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВЧИТЕЛІВ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ В УМОВАХ ЗАКЛАДУ ВИЩОЇ ОСВІТИ.....	32
2.1. Функції і засоби педагогічної комунікації	32
2.2. Формування педагогічної комунікації у майбутніх вчителів початкової школи засобами тренінгової діяльності	44
ВИСНОВКИ	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	57
ДОДАТКИ.....	67

ВСТУП

Реформування та оновлення системи вітчизняної початкової освіти, її спроможність реалізовувати завдання, визначені суспільством у контексті освітньої політики держави значною мірою залежить від рівня професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи, їх конкурентоздатності та конкурентноспроможності.

У Концепції нової української школи виокремлено 10 ключових компетентностей нової української школи, серед яких – спілкування державною (і рідною у разі відмінності) мовами. Це вміння усно і письмово висловлювати й тлумачити поняття, думки, почуття, факти та погляди (через слухання, говоріння, читання, письмо, застосування мультимедійних засобів). Здатність реагувати мовними засобами на повний спектр соціальних і культурних явищ – у навчанні, на роботі, вдома, у вільний час. Усвідомлення ролі ефективного спілкування (Концепція Нової української школи, 2016, с.11).

Спілкування виступає одним із важливих інструментів професійної діяльності вчителя початкових класів. Педагогічна комунікація у загальному контексті, а також як професійна характеристика вчителя початкової школи, є предметом дослідження багатьох вітчизняних науковців у чітко визначених напрямках, зокрема: особливості розвитку професійно-педагогічної комунікації (І. Зязюн, С. Максименко, В. Маслова, О. Матвієнко), український комунікативний етикет як основа формування педагогічної комунікації (Н. Волкова, М. Стахів, В. Сухомлинський), сучасні тенденції навчальної комунікації вчителя початкової школи (К. Дмитренко, Г. Крохмальна, О. Фенцик).

Останні наукові дослідження спрямовані на вивчення взаємовпливу та взаємозалежності формування педагогічної комунікації на визначення та становлення професійної ідентичності майбутнього вчителя початкової школи. Цей науковий напрям досліджують такі педагоги, як О. Кочкурова, Н. Круглова, С. Меркулова, Н. Паршук та ін.

Актуальність означеної проблеми зумовили вибір теми магістерської роботи: *«Формування педагогічної комунікації – вагової складової професійної ідентичності майбутнього вчителя початкової школи»*.

Об’єкт дослідження: педагогічна комунікація – компонент професійної ідентичності майбутнього вчителя початкової школи

Предмет дослідження: формування педагогічної комунікації засобами тренінгової діяльності.

Відповідно до поставленої мети сформульовано такі **завдання дослідження:**

1. Здійснити теоретичний аналіз проблеми формування педагогічної комунікації у контексті професійної ідентичності майбутнього вчителя початкової школи.
2. Проаналізувати етапи становлення професійної підготовки вчителів в історії розвитку вітчизняної педагогічної думки.
3. Охарактеризувати функції і засоби педагогічної комунікації.
4. Розробити систему тренінгових вправ для формування педагогічної комунікації у майбутніх вчителів.

У роботі використано такі **методи дослідження:** емпіричні (методи педагогічного спостереження, бесіди, тренінгові вправи); теоретичні (вивчення та аналіз наукової, теоретико-методичної та прикладної літератури); моделювання: розробка та впровадження тренінгових завдань).

Структура магістерської роботи. Магістерська робота складається із вступу, двох розділів, що мають підрозділи, висновків, списку використаних джерел (всього найменувань 70 одиниць, з них 4 іноземною мовою), 2 додатки, уміщених на 8 сторінках. Загальний обсяг роботи 75 сторінок, основний зміст викладено на 56 сторінках. Робота містить 2 таблиці.

Список використаних джерел.

1. Андрієвська-Семенюк О.П. Формування професійної ідентичності майбутніх психологів. Вісник ЛДУБЖД, №21, 2020. С.102-106. **URL:** <https://journal.ldubgd.edu.ua/index.php/Visnuk/article/view/1771>
2. Андрійчук Н.М. Підготовка вчителів народної школи в учительських семінаріях України (1860-1917 рр.) : Монографія. Житомир : Вид-во ЖДУ, 2011. 300 с.
3. Аніщенко О. Методика організації і проведення тренінгів з розвитку особистісних і професійних якостей дорослих. Освіта дорослих: теорія, досвід, перспективи, 2 (11), с. 19-20. **URL:** <http://www.adult-educationjournal.com.ua/index.php/aej/article/view/64/45>
4. Афанасьєва, Н.Є., Перелигіна, Л.А. Теоретико-методологічні основи соціально-психологічного тренінгу: навчальний посібник. (2016). **URL:** <http://repositsc.nuczu.edu.ua/handle/123456789/4053>
5. Бартків О. С. Дидактичні засади відбору змісту курсу «Педагогіка» у педагогічних училищах : Автореф. дис... канд. пед. наук : 13.00.09. Національний педагогічний ун-т ім. М.П. Драгоманова. К., 2003. 20 с. **URL:** [http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%A0%D0%90326945\\$](http://www.irbis-nbuv.gov.ua/cgi-bin/irbis_nbuv/cgiirbis_64.exe?Z21ID=&I21DBN=EC&P21DBN=EC&S21STN=1&S21REF=10&S21FMT=fullwebr&C21COM=S&S21CNR=20&S21P01=0&S21P02=0&S21P03=I=&S21COLORTERMS=1&S21STR=%D0%A0%D0%90326945$)
6. Безпалько О.В. Тренінг як інноваційна форма соціально-педагогічної роботи. Соціальна педагогіка: теорія і практика. 2004. №1. С. 22-28.
7. Борисюк А. Взаємозв'язок соціального та особистісного компонентів професійної ідентичності фахівця. **URL:** <http://appsychology.org.ua/data/jrn/v6/i7/5.pdf>
8. Брижак Н. Ю., Шпак М.С. Теоретичний аналіз проблеми професійної ідентичності особистості майбутнього вчителя початкових класів. Наука та освіта: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19-20 травня 2016 р.,

Мукачево / Ред. кол. : Т.Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 379 с. С.36-38. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9.pdf>

9. Винничук О. Т. Співвідношення понять «комунікація», «спілкування» та «комунікативна компетентність» в сучасній педагогічній науці. Професійна компетентність учителя Нової української школи: формування, розвиток та удосконалення: матеріали Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції / за ред. В.М. Чайки. Тернопіль: ТНПУ, 2020. С.11-13. URL: http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/15781/4/conf_prof_komp-%28uchutelja-2021%29.pdf

10. Вірна Ж. Мотиваційно-смилова регуляція у професіоналізації психолога: Монографія. Луцьк: Вежа, 2003. 320 с. URL: <https://scholar.google.com/citations?user=T2kettcAAAAJ&hl=th>

11. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч. посіб. К.: ВЦ «Академія», 2006. 256 с.

12. Габовда А. М. Толерантність комунікативної взаємодії у вищій школі: педагогічний аспект. Наука та освіта: актуальні проблеми досліджень на сучасному етапі : збірник тез доповідей Всеукраїнської науково-практичної конференції, 19-20 травня 2016 р., Мукачево / Ред. кол. : Т.Д. Щербан (гол. ред.) та ін. Мукачево : Вид-во МДУ, 2016. 379 с. С.45-47. URL: <https://msu.edu.ua/wp-content/uploads/2017/03/%D0%97%D0%B1%D1%96%D1%80%D0%BD%D0%B8%D0%BA-%D0%B4%D0%BE%D0%BF%D0%BE%D0%B2%D1%96%D0%B4%D0%B5%D0%B9.pdf>

13. Галімов А.В. Дослідження можливостей соціально-психологічного тренінгу щодо формування комунікативних та емпатійних якостей майбутніх фахівців соціальної сфери. Збірник наукових праць Хмельницького інституту

соціальних технологій Університету «Україна». 2009. № 1. С. 42-47. **URL:** http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpkhist_2009_1_12.

14. Гончаров Г.В. До питання про принципи викладання мовленнєвих формул у методиці навчання вільного іншомовного говоріння. Г. В. Гончаров. Закарпатські філологічні студії : науковий журнал/ голов. ред. І. М. Зимомря. Ужгород : Видавничий дім "Гельветика", 2019. Т. 1. Вип. 9. С. 78-83. **URL:** <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/handle/lib/33257>

15. Эрик Эриксон. Идентичность: юность и кризис. Москва: Прогрес, 1986. 86 с.

16. Задорожна-Княгницька Л. В. Історія педагогіки : навчальний посібник для студентів ЗВО. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2020. 364 с. **URL:** https://repository.mdu.in.ua/jspui/bitstream/123456789/2111/1/np_istoria_pedagogiky.pdf

17. Запорожченко Т. Особливості професійної підготовки вчителів початкових класів у контексті нової освітньої парадигми. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти. **URL:** <https://bdpu.org.ua/wpcontent/uploads/2019/02/%D0%A2%D0%B5%D1%82%D1%8F%D0%BD%D0%B0%D0%97%D0%B0%D0%BF%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B6%D1%87%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE.pdf>

18. Зливков В. До проблеми дослідження структури ідентичності педагога. Соціальна психологія. №2(22), 2007. С.127-138.

19. Зуєв І. О., Беляєва К. Ю., Міланіна А. С. Особливості особистісної ідентичності старшокласників з вираженим пізнавальним мотивом. Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія “Психологія”, випуск 72, 2022. С. 7-14. **URL:** <https://www.google.com/search?q>

20. Історія української культури. Том 2 (Українська культура XIII — першої половини XVII століть). **URL:** <http://litopys.org.ua/istkult2/ikult2.htm> (Дата звернення 22.11.2022).

21. Калита Н. Підготовка вчителя початкової школи до професійної діяльності на засадах компетентнісного підходу (у світлі вимог концепції

національно-патріотичного виховання дітей та молоді. Актуальні питання гуманітарних наук. 2017. Вип. 17. С. 274-281. **URL:** http://nbuv.gov.ua/UJRN/apgnd_2017_17_40

22. Карпенко Є.В. Основи психотренінгу : *навчальний посібник*. Дрогобич: Просвіта, 2015. 78 с. **URL:** <http://dspace.lvduvs.edu.ua/handle/1234567890/2360>

23. Керик О. Використання тренінгових технологій у професійній підготовці фахівців соціальної сфери. Молодь і ринок. 2015. № 2. С. 137. **URL:** http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mir_2015_2_30

24. Коваль Л. Історичний аспект розвитку професійної підготовки майбутніх учителів початкової школи. Підготовка майбутніх педагогів у контексті стандартизації початкової освіти. **URL:** <https://bdpu.org.ua/training-of-future-teachers/>

25. Когут І. В. Зміст формування професійно-педагогічної комунікативної компетентності в сучасних соціокультурних умовах. **URL:** <https://core.ac.uk/download/pdf/33687946.pdf> (Назва з екрану). Дата звернення 30.11.2022).

26. Копилов С. О. Діалого-культурологічні засади та механізми формування ідентичності суб'єкта професійної діяльності. Становлення ідентичності фахівця : [монографія] / Г. О. Балл, В. Л. Зливков, С. О. Копилов [та ін.] ; за ред. В. Л. Зливкова. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 260 с. С. 100-121. **URL:** <https://core.ac.uk/download/pdf/32309682.pdf>

27. Кочкурова О.В. Особливості професійної ідентичності та професійного маргіналізму майбутніх учителів. Ваш психолог. **URL:** <https://vash-psiholog.info/knowledge/osoblivosti-profesijnoyi-identichnosti-profesijnogo.html> (Дата звернення 26.11.2022).

28. Крохмальна Г.І. Сучасні тенденції навчальної комунікації вчителя початкової школи. Наступність дошкільної та початкової освіти в контексті соціальної мобільності : Матеріали теоретико-практичного семінару, 20 січня 2017р. Львів : ЛНУ ім. Івана Франка, 2017. С. 104-107.

29. Левицька, Н. М. Політика гетьмана Павла Скоропадського в галузі освіти (до 100-річчя Української революції) / Надія Миколаївна Левицька, Юлія Щербак // Наукові здобутки молоді – вирішенню проблем харчування людства у XXI столітті : матеріали 83 міжнародної наукової конференції молодих учених, аспірантів і студентів, 5–6 квітня 2017 р. К. : НУХТ, 2017. Ч.3. С. 13-14. **URL:** <http://dspace.nuft.edu.ua/jspui/handle/123456789/25730>

30. Максимова Н.Ю. Тренінгові технології як засіб формування духовності особистості студентів. Зб. наук. праць Ін-ту психології ім. Г.С. Костюка АПН України. К.:ГНОЗІС, 2007. Т.10, Ч. 4. С.334–342.

31. Манохіна І. Тренінг як засіб формування готовності майбутнього соціального педагога до роботи з дітьми-сиротами та дітьми, позбавленими батьківського піклування. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. 2012. Вип. 37(2). С. 16 – 22.

32. Маслова В. А. Професійно-педагогічна комунікація як умова розвитку комунікативних можливостей педагога. Науковий вісник Ужгородського національного університету, 2021. Серія ПСИХОЛОГІЯ. Випуск 3.С.81-85. **URL:** <https://dspace.uzhnu.edu.ua/jspui/bitstream/lib/42574/1/34-.pdf>

33. Матійків І. М. Тренінг емоційної компетентності: навч.-метод. посібник. К.: Педагогічна думка, 2012. 112 с. **URL:** <https://lib.iitta.gov.ua/6191/1/12-41.pdf>

34. Мельник І. Фактори формування професійної ідентичності вчителя. Теорія і практика сучасної психології. № 2. 2018. С.158-162. **URL:** http://www.tpsp-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2018/32.pdf

35. Методика проведення тренінгів з розвитку професійної компетентності андрагогів: методичні рекомендації / Баніт О. В., Коваленко О. Г. К.: ІПОД імені Івана Зязюна НАПН України, 2022. 104 с. **URL:** https://lib.iitta.gov.ua/731170/1/%D0%91%D0%B0%D0%BD%D1%96%D1%82_%D0%9A%D0%BE%D0%B2%D0%B0%D0%BB%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE_%D0%9C%D0%B5%D1%82%D0%BE%D0%B4%20%D1%80%D0%B5%D0%BA.pdf

36. Методологія проведення тренінгів: курс лекцій з дисципліни для студентів денної та заочної форми навчання спеціальності 053 «Психологія» / укладачі Корнієнко І.О., Алмаші С.І. Мукачево : МДУ, 2016. 60 с. **URL:** https://dut.edu.ua/uploads/1_2060_53724974.pdf

37. Михайлюк Л.М. Етнокультурні аспекти становлення ідентичності фахівця системи освіти. Становлення ідентичності фахівця : [монографія] / Г. О. Балл, В. Л. Зливков, С. О. Копилов [та ін.] ; за ред. В. Л. Зливкова. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2014. 260 с. **URL:** <https://core.ac.uk/download/pdf/32309682.pdf>

38. Навчання дорослих. Тренінг для тренерів. Депонований рукопис. Всеукраїнський фонд “Крок за кроком”, К.: 2001. –108 с

39. Нестеренко Т. С. Професійна підготовка майбутнього вчителя початкової школи. Наукові записки [Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка]. Серія : Педагогічні науки. 2018. Вип. 167. С. 69-74. **URL:** http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nz_p_2018_167_17

40. Нестеренко Т. Теоретико-методологічні засади підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти в системі заочного навчання. **URL:** <http://dspace.pdpu.edu.ua/bitstream/123456789/946/1/%D0%9D%D0%B5%D1%81%D1%82%D0%B5%D1%80%D0%B5%D0%BD%D0%BA%D0%BE%20%D0%92%D1%96%D0%BA%D1%82%D0%BE%D1%80%D1%96%D1%8F%20%D0%92%D0%BE%D0%BB%D0%BE%D0%B4%D0%B8%D0%BC%D0%B8%D1%80%D1%96%D0%B2%D0%BD%D0%B0.pdf> (Дата звернення 18.11.2022).

41. Нова українська школа: концепція. **URL:** <https://mon.gov.ua/ua/tag/nova-ukrainska-shkola> (Дата звернення 11.11.2022).

42. Носовець Н., Пашко Т. Зміст і структура комунікативної компетентності майбутнього вчителя технологій. *Вісник Національного університету «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка. Серія: Педагогічні науки.* 2020. Вип. 8. С. 221–227. **URL:** <https://visnyk.chnpu.edu.ua/wp-content/uploads/2021/05/Nosovets-N.-and-Pashko-T.pdf>

43. Огієнко, Іван. Українська культура. Коротка історія культурного життя українського народу : курс читаний в Укр. нар. ун-ті : з мал. і портр. укр. культ. діячів / Іван Огієнко. – Київ: Абрис, 1991. – 272 с.

44. Основи професійної комунікації: навчально-методичний посібник. Укладач Різник Н.А. Переяслав-Хмельницький, 2014. 80 с. URL: http://document.kdu.edu.ua/info_zab/061_128.pdf

45. Паршук С. М., Круглова Н. С. Педагогічна комунікація як складова професійної ідентичності майбутніх учителів початкової школи. *Педагогічні науки: теорія, історія, інноваційні технології*, 2015, № 5 (49). – С. 318-325.

46. Підгурська В.Ю. Використання навчальних тренінгів у професійній підготовці майбутніх учителів початкових класів. Система підготовки майбутніх фахівців у контексті становлення Нової української школи : *монографія* / за заг. редакцією В. Є. Литнєва, Н. Є. Колесник, Т. В. Завязун. – Житомир : Вид. О. О. Євенок, 2019. – 344 с. (С. 54-70). URL: <http://eprints.zu.edu.ua/31742/1/%D0%B4%D0%BE%20%D0%B5%D0%BB.%20%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B8.pdf>

47. Порядок шкільний. ІЗБОРНИК. Історія України IX-XVIII ст. Першоджерела та інтерпретації. URL: <http://litopys.org.ua/suspil/sus13.htm> (Назва з екрану, дата звернення 13.11.2022)

48. Посохова Я. С. Проблема ідентичності та визначення психологічних основ її вивчення. *Право і безпека*. 2015. № 2 (57). С. 217–221. URL: <http://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/312>

49. Приходько Т.М. Професійна ідентичність викладача вищої школи. URL: <http://www.pedagogy-journal.kpu.zp.ua/archive/2012/22/48.pdf> (Дата звернення 01.09.2022).

50. Прищак М.Д. Комунікативні основи педагогіки В. О. Сухомлинського. *Вісник Вінницького політехнічного інституту*. 2015. № 4. С.141-147. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vvpi_2015_4_26

51. Професійна кар'єра особистості в сучасних умовах : монографія / В.Т. Лозовецька. Київ: 2015. 279 с. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/32310612.pdf>
52. Про затвердження Державного стандарту початкової освіти. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-derzhavnogo-standartu-pochatkovoyi-osviti> (Дата звернення 01.09.2022).
53. Психологічний тренінг «Створення команди»: посібник / С.О. Чижевський, І.І. Приходько, О.О. Колесніченко та ін. / За заг. ред. генерал-майора Я.Б. Сподара. К.: Друкарня ІВЦ НГУ, 2016. 20 с. URL: https://books.ndcnangu.co.ua/knigi/posibnyk_treninh_stvorennia_komandy.pdf
54. Романишина О.Я. Теоретичні і методичні основи формування професійної ідентичності майбутніх учителів засобами інформаційних технологій / 13.00.04. теорія і методика професійної освіти. Дис. наук. ступ. докт. пед. н., Тернопіль, 2016. ТНПУ імені Володимира Гнатюка, 2016. 490. URL: <https://www.vspu.edu.ua/science/dis/d17.pdf>
55. Сірополко Степан. Історія освіти в Україні : [монографія]. Укр. Вільний Ун-т (м. Мюнхен, Німеччина), Друзі т-ва ім. Г. Ващенко. Київ: Наук. думка, 2001. 911 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0000879>
56. Словник іншомовних слів за ред. О. С. Мельничука. 2-е видання, випр. і доп. Київ: Головна редакція «Українська радянська енциклопедія» (УРЕ), 1985. 966 с.
57. Спіцин Є. Особливості професійної підготовки вчителів початкових класів у зарубіжних країнах. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогіка. 2020. Вип. 2. С. 54-62. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vknutshp_2020_2_15
58. Ставова Х. Педагогічна комунікація – важливий чинник успіху вчителя початкової школи. Актуальні проблеми педагогічної освіти: реалії, нові ідеї та перспективи, Львів, 2022, 5-6 травня.
59. Стахів М. О. Український комунікативний етикет : навчально-методичний посібник. Київ : Знання, 2008. 245 с.

60. Стахова О. О. Здатність майбутнього вчителя початкових класів до професійної ідентифікації як психологічний механізм розвитку його професійної самосвідомості. Теорія і практика сучасної психології. 2019 р., № 1, Т. 2. С. 123-128. URL: http://tsp-journal.kpu.zp.ua/archive/1_2019/part_2/25.pdf

61. Троян Г. Поняття професійної ідентичності майбутнього вчителя у вітчизняних і зарубіжних психолого-педагогічних розвідках. *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми*. Випуск 51, 2018. С. 407-411. URL: <https://journals.indexcopernicus.com/api/file/viewByFileId/909214.pdf>

62. Українська Центральна рада: Документи і матеріали. У 2 т. – Т. 1: 4 березня – 9 грудня 1917 р. / Упорядн.: В. Ф. Верстюк (керівник), О. Д. Бойко, Ю. М. Гамрецький, Г. М. Михайличенко, А. П. Огінська, Т. С. Осташко, В. М. Устименко, Є. П. Шаталіна, О. Й. Щусь, Л. В. Яковлева; Ред. кол.: В. А. Смолій (відп. ред.), В. Ф. Верстюк (заст. відп. ред.), Ю. М. Гамрецький, Б. В. Іваненко, Ю. Ю. Кондуфор, С. В. Кульчицький, Є. П. Шаталіна, О. Й. Щусь, Л. В. Яковлева. НАН України. Інститут історії України. Центральний державний архів вищих органів влади і управління України. К.: Наук. думка, 1996. 590 с. URL: <http://resource.history.org.ua/item/0008975>

63. Усатенко Т. Ідентичність в контексті мистецької освіти. Естетика і етика педагогічної дії. Збірник наукових праць. Київ-Полтава, 2011. С.137-148. URL: https://lib.iitta.gov.ua/4959/1/Usatenko_%283%29.pdf

64. Федорчук В.М. Тренінг особистісного зростання: навчально-методичний посібник. К.: «Центр учбової літератури», 2014. 250 с.

65. Чичук В. Нові підходи до підготовки вчителів початкових класів у контексті євроінтеграційних процесів. Витоки педагогічної майстерності. Сер. : Педагогічні науки. 2011. Вип. 8(2). С.294-299. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vpm_2011_8%282%29_61

66. Шепетяк О., Шепетяк О. Філософія: Підручник. Львів: Місіонер, 2020. 784 с. URL: https://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/35525/2/O_Shepetiak_Philosophy_IFF.pdf

67. Banit, O., Shtepura, A., Rostoka, M., Cherevychnyi, G., Dyma, O. Students' Readiness to Distance Learning: Results of Research in the Institutions of Higher Education. Mobility for Smart Cities and Regional Development – Challenges for Higher Education: proceedings of the 24th International Conference on Interactive Collaborative Learning (ICL2021), 1 (389), 426-434. **URL:** <http://surl.li/ceiqe>
68. Kruglikov, V. N., Olennikova, M. V., Matveeva, N. A., Kunina, O. O. Psychological Training as a Form of Practical Studies in the Course Introduction to the Profession. In: Anikina, Z. (eds) Integrating Engineering Education and Humanities for Global Intercultural Perspectives. IEEHGIP 2022. Lecture Notes in Networks and Systems, vol 131. Springer, Cham. **URL:** https://doi.org/10.1007/978-3-030-47415-7_62
69. Lukianova, L., Androshchuk, I., Banit, O. Time Management as a Pedagogical Technology of PhD Students' Effective Self-Management. The New Educational Review Volume 56, 53-65. Wydawnictwo Adam Marszałek Toruń. **URL:** <http://www.educationalrev.us.edu.pl/issues/volume-56-2019/>
70. Struk A.V. Communicate competence of primary school teacher. Scientific Journal. VIRTUS. No.4 June 21, 2019. C. 176-178. **URL:** <https://core.ac.uk/download/pdf/234634396.pdf>

